

**TURUN
YLIOPISTO**

S-sijojen käyttö suomessa ja karjalassa

Katsaus suomen, vienankarjalan ja luvvinkarjalan s-sijoihin

Stiina Laine

Kandidaatintutkielma

Suomalais-ugrilainen kielentutkimus

Suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2024

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Suomalais-ugrilainen kielentutkimus, suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus

Stiina Laine

S-sijojen käyttö suomessa ja karjalassa - Katsaus suomen, vienankarjalan ja livvinkarjalan s-sijoihin

Sivumäärä: 27

Tutkielmassani tarkastelen suomen sekä karjalan kielen livvin ja vienan murteiden s-sijojen käyttöä. Tutkimukseni on morfologinen, morfosyntaktinen ja semanttinen siinä määrin, että tarkastelen, mitä merkityksiä kukin sijamuodoista ilmaisee eri lauseissa. Tarkoitukseni on selvittää eroja kieliparin sijojen käytön välillä ja omalta osaltani avata ovea kielten väliseen vertailevaan tutkimukseen, jota ei sijamuotojen osalta ole tehty lähes lainkaan. Tutkimus on teoreettinen ja pohjautuu olemassa oleviin kieliopin kuvauksiin. Niistä merkittävimmät tutkielmalle ovat kielen kuvauksen osalta Ison suomen kieliopin verkkojulkaisu, Novakin et al. *Karjalan kieli kieliopeissa: fonetiikan ja morfologian vertaileva tutkimus* (2019), Zaikovin *Vienankarjalan kielioppi* (2013), Pyölin *Livvinkarjalan kielioppi* (2021) ja Ahtian *Karjalan kielioppi III: lauseoppi* (2014). Kielen kehityksen kannalta puolestaan tärkeimpinä lähteinä ovat Häkkisen *Suomen kielen historia 1: Suomen kielen äänne- ja muotorakenteen historiallista taustaa* (2009), Laanestin *Sissejuhatus läänemeresoome keeltesse* (1975) sekä Ylikosken *The origins of the western Uralic s-cases revisited: historiographical, functional-typological and Samoyedic perspectives* (2016). Koska suomea on tutkittu huomattavasti tarkemmin kuin karjalaa, tämä näkyy myös sovellettavan teorian ja esimerkkien otannan laajuudessa. Sen vuoksi en voi tutkielmassani olla sen tarkempi kuin käyttämäni lähteet.

Tutkimuksessa ilmeni vain joitain eroja, kuten sijapäätteiden muotojen eroavaisuudet, livvin murteen muodoltaan yhteen langennut inessiivi-elatiivi, sekä joitain eroja merkitysten ilmaisussa. Niistä merkittävimpinä kielten väliset erot tilan hahmottamisessa ja karjalan kielen sisäpaikallissijojen käyttö suomea laajemmin ilmaisemaan työtä, tekemistä, tointa tai käyttötarkoitusta. Lisäksi elatiivilla ilmaistaan karjalan kielessä agenttia. Tulokset antavat syytä kielten tarkemmalle vertailulle ja etenkin karjalan kielen tarkemmalle tutkimukselle laajemmalla otannalla. Jatkotutkimuksessa olisi syytä tarkastella s-sijoja yhdessä muiden paikallissijojen kanssa. Syytä olisi myös kiinnittää huomiota laajemmin lauseopilliseen kontekstiin.

Avainsanat: s-sijat, suomi, karjala, sisäpaikallissijat, varsinaiskarjala, viena, livvi, morfologia, morfosyntaksia, semantiikka

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Teoreettinen viitekehys	3
2.1	Suomi ja karjala	3
2.2	S-sijojen rakenne ja kehitys	4
3	S-sijat vertailtavissa kielimuodoissa	8
3.1.1	Suomessa.....	9
3.1.2	Karjalassa.....	11
3.2	Elatiivi	13
3.2.1	Suomessa.....	13
3.2.2	Karjalassa.....	15
3.3	Illatiivi	19
3.3.1	Suomessa.....	19
3.3.2	Karjalassa.....	22
4	Yhteenveto	25
	Lähteet	28

1 Johdanto

Tutkielmani aiheena on suomen ja karjalan *s*-sijojen vertailu. Tarkastelen sekä niiden muotoa että käyttöä kummassakin kielessä. Tutkielmassani käsittelen kunkin kolmesta *s*-sijamuodosta, illatiivin, elatiivin, ja inessiivin, erikseen. Käyn läpi karjalan ja suomen kielellistä kehittymistä ja *s*-sijojen äännehistoriallista muotoutumista nykytutkimuksen valossa. Tutkimukseni perustuu täysin olemassa oleviin kieliopin kuvauksiin. Näkökulmani on sekä morfologinen ja morfosyntaksinen että semanttinen, sillä tarkastelen sijojen muotoa sekä niiden antamia merkityksiä lauseissa. En kuitenkaan ota huomioon sijamuotojen käyttöä verbitaivutuksessa, kuten esimerkiksi *mA*-infinitiivirakenteessa, tai tarkemmin lausetyyppejä, vaan keskityn ensisijaisesti merkityksiin. Suomi ja karjala valikoituivat vertailuun sen vuoksi, että ne ovat toistensa lähisukukieliä sekä murrejatkumolla toisistaan. Tarkemmin karjalan kielen varianteista vertailuuni päätyivät livvin- eli aunuksenkarjalan sekä varsinaiskarjalan vianan murteet, sillä kyseiset variantit erottuvat toisistaan mielestäni selkeimmin; ne ovat kuin ”eri päissä” karjalan murteiden jatkumoa. Avaan tutkielmassa kyseisiä eroja tarkemmin, kuitenkin tutkimuksen laajuuden puitteissa. Eroissa keskityn erityisesti karjalan eroista suhteessa suomeen.

Itämerensuomalaisia kieliä on tutkittu paljon niin yhdessä kuin erikseen. Kuitenkaan aiempaa suoraa vertailevaa tutkimusta karjalan ja suomen *s*-sijoista ei ole, vaikkakin kyseisestä kieliparista on tehnyt sijamuotojen vertailua muun muassa Ojajärvi (1950) tutkimuksessaan *Sijojen merkitystehtävistä Itä-Karjalan Maaselän murteissa: Nominatiivi, genetiivi, akkusatiivi ja partitiivi*. Sillä kyseessä ovat toistensa lähisukukielet, oletettavasti sijamuodot eivät eroa toisistaan suuresti ja niiden käytössäkin lienee pitkälti yhtenevyyksiä. Kuitenkin eroja on, ja haluan tutkimuksellani raottaa ovea kielten tarkempaan vertailuun. Koska kyseessä on kandidaatintutkielma, aineistoni ei ole niin laaja, että sen pohjalta voisi suuria päätelmiä tehdä. Tarkoitukseni onkin kartoittaa aihetta ja selvittää sen mahdollisuuksia suurempaan ja tarkempaan tutkimukseen.

Haasteita tutkimukselle asettaa käyttämäni lähdeaineistot. Suomen kieltä on tutkittu hyvinkin laajasti ja tarkasti, jolloin suomen kielen kuvauksetkin ovat huomattavasti tarkempia ja vivahteikkaampia kuin karjalan, josta tutkimusta on tehty vasta verrattain vähän. Suomen osalta tutkin sijoja *Iso suomen kielioppi* -verkkoteoksen (VISK) pohjalta. Kyseessä on laaja ja kattava teos, joka pohjautuu useaan aiempaan tutkimukseen ja kielioppiteokseen, jonka vuoksi näen sen riittävän tutkimukseni laajuuden tarpeisiin. Sen sijaan karjalassa käytän

useampaa eri kielioppiteosta sekä 2019 Petroskoin yliopiston julkaisua *Karjala kieliopissa*, jotta pystyisin löytämään mahdollisimman laajasti, joskin silti suomea suppeammin, eri esimerkkejä ja kuvauksia vertailtavista sijamuodoista. Teos *Karjala kieliopissa* kattaa myös tverin, suvin sekä lyydin käytön, joita minun ei ole tässä tarkoitus käydä läpi, joten tarkemmat murrekohtaiset kielioppiteokset ovat siksikin aiheellisia. Käytän esimerkiksi Ahtian kielioppiteosta *Karjalan kielioppi III lauseoppi* (2014), jossa on omat lisähankaluutensa. Postuumisti Ahtian kuoleman jälkeen julkaistu teos on muun muassa vanha (1930-luvulta) ja keskeneräinen, ja sen toimittamisessa on täytynyt tehdä omia päätelmiä hänen käsikirjoituksensa pohjalta, kuten kirjan alkusanoissa kerrotaan. Lisäksi Ahtia ei kieliopissaan mainitse mitä murretta hän käsittelee, mutta kyseessä on yhtä kaikki karjalan kieli, joten olen tietyissä määrin voinut sitä hyödyntää.

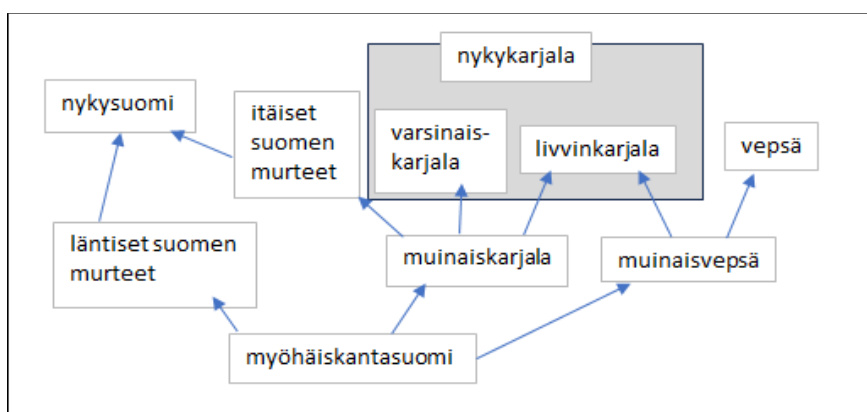
On tärkeää ottaa myös huomioon, että vertailtavien kielten puhujamäärät eroavat toisistaan suuresti suomen ollessa Suomen valtion virallinen enemmistökieli ja karjalan ollessa uhanalainen vähemmistökieli, jonka kirjakielet ovat vasta kehittymässä. Lisäksi suomen kielelle on olemassa yksi normitettu kirjakieli, joka kattaa alleen kaikki suomen puhutut murteet. Karjalassa puolestaan on lähdetty kehittämään useampia eri kirjakieliä, joista kukin kattaa alleen yhden (pää)murrevariantin. Näin ollen karjalan normitettu kieli jakautuu vähintään neljään eri osaan: livvinkarjalan kirjakieleen, sekä kolmeen varsinaiskarjalan kirjakieleen, vianaan, suvi- eli eteläkarjalaan sekä eteläkarjalan alamurteeseen tveriin. Tutkielmassani olen pyrkinyt kuitenkin yhtenäiseen kirjoitusasuun kunkin käsitellyn murteen kohdalla, eli käytän 2010-luvun suositeltua tapaa kirjoittaa.

2 Teorettinen viitekehys

Tässä luvussa käsittelen vertailuni kohteena olevia kieliä, suomea ja karjalaa, sekä perustelen, miksi olen valinnut vertailuun juuri nämä kielet tai niiden kielimuodot. Tämän lisäksi avaan tutkimukseni kohteena olevien *s*-sijojen kehitystä itämerensuomalaisissa kielissä.

2.1 Suomi ja karjala

Suomi ja karjala ovat molemmat itämerensuomalaisia kieliä, sekä toisilleen lähisukukieliä (Häkkinen 2002: 12). Kielten katsotaan pohjautuvan myöhäiskantasuomeen, josta ne erkanivat edelleen muinaiskarjalaksi ja suomen läntisiksi murteiksi. Muinaiskarjalasta syntyi myöhemmin nykyiset karjalan päämurteet sekä nyky-suomen itämurteet. Karjalan päämurteista livviin on vaikuttanut vahvasti muinaisvepsä, jonka vuoksi tutkimuksessani sivuan vepsän kieltä. (Kotus; Grünthal 2003: 161; Novak ym. 2019: 17; Laakso 2022: 240–241.) Nykyään suomen ja karjalan kielten katsotaan olevan osa samaa murrejatkumoa (Laakso 2022: 240). Tätä havainnollistaa tarkemmin alla oleva kaavio 1, joka pohjautuu Laakson (2022) kaavioon kielten kehityksestä.

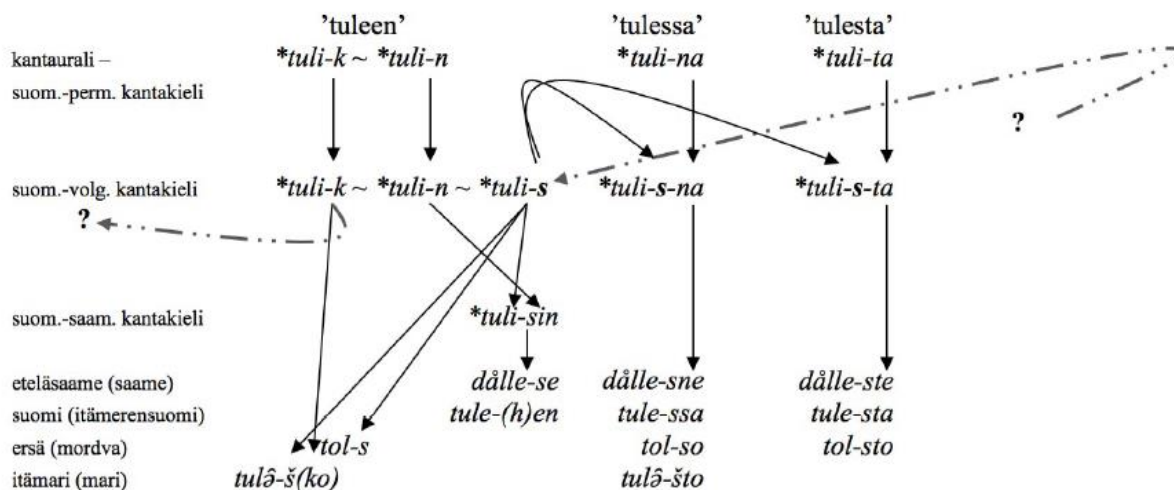
Kuvio 1 Karjalan ja suomen kielen kehitys Laakson (2022: 241) mukaan.

Tämän murrejatkumon sekä kielten kehityksen vuoksi valitsin tutkimukseeni vertailuun juuri suomen ja karjalan. Karjalan kielellä tutkimuksessani tarkoitan niitä karjalan murteita, joiden katsotaan yleisesti olevan osa kieltä (Novak et al. 2019: 20–25). En kuitenkaan laske mukaan lyydiä, sillä sen kuuluminen osaksi kieltä on kielentutkijoiden ja asiantuntijoiden parissa kiistelty asia, ja näkemykset eroavat paljon myös eri puolilla Suomen ja Venäjän rajaa. Karjalan kielestä tutkimukseeni valikoitui tarkemmin varsinaiskarjalan pohjoinen variantti, viena, sillä se on etelä- eli suvikaarjalaa huomattavasti yhtenäisempi murreryhmä ja siten selkeämpi tutkimukseni kannalta. Toiseksi verrokkimurteeksi tutkimukseeni valikoitui

karjalan toinen päämurre, eteläisempi Aunuksen variantti liygi eli livvi. Viena ja livvi poikkeavat toisistaan huomattavasti: pohjoisen viena on karjalan murteista lähinnä suomea, joka on siihen myös vaikuttanut, ja siten suomalaiselle helpointa ymmärtää, kun taas livvi on saanut vahvemmin vaikutteita venäjän ja vepsän kielistä. Livvin on jopa toisinaan esitetty olevan alkujaan karjalaistunutta vepsän kieltä, eli vepsän substraattikieli. Aunuksen alueen kielimuodoille on myös esitetty erinäisiä kielisikermähypoteeseja. (Itkonen 1971: 154, 179–182; Sarhimaa 1995: 194–195; 2017: 38–40, 45–46; Torikka 2004; Novak ym. 2019: 2, 20–25, 28).

2.2 S-sijojen rakenne ja kehitys

S-sijoja, eli sisäpaikallissijoja inessiiviä, elatiivia ja illatiivia, yhdistää historiallisen kehityksen *s*-aines, joka on kuitenkin illatiivista myöhemmin lähes täysin kadonnut äänne muutosten myötä. Perinteisesti aina lähivuosiin asti sisäpaikallissijojen on ajateltu muodostuneen seuraavanlaisesti: inessiivin päätte *-ssA* on muodostunut, kun *s*-ainekseen on yhdistynyt vanha lokatiivin päätte *-nA*, joka on edelleen muuttunut nykyiseen muotoonsa (**s-nA* > *ssA*). Samaiseen *s*-ainekseen on elatiivissa liittynyt ablatiivin *tA* (**s-tA* > *stA*), illatiivissa *s*-ainekseen on ensin liittynyt sidevokaali *-e-* ja sitten latiivin päätte *-n* (tai *-ń*) ja yhdessä ne ovat muodostaneet päätteen **sen* ~ **zen*, joka myöhemmin äännekehityksen myötä kehittyi *s* (*z*) > *h*. Se jatkoi kehitystään edelleen nykyiseen muotoonsa *-Vn* (**s-en* > *hVn* > *Vn*). (Laanest 1975: 102–103; Häkkinen 2002: 79–82; Ylikoski 2019: 266–267.) *S*-aines itse puolestaan on selitetty juontuvan suomalais-volgalaisen kantakielen **-s*-latiivista. Teorian mukaan tämä oletettu alkuperäinen sijamuoto näkyisi yhä suomessa sellaisissa vanhoissa adverbeissa, kuten 'alas' ja 'ylös'. Tämä teoria on havainnollistettu kuvioon 1. Kuten kuviostakin näkee, teoria ei ole ollut kovin suoraviivainen ja selkeä. Se perustuu jo E. N. Setälää (1890) edeltäneisiin hypoteeseihin kielen kehityksestä, joita Setälä varovaisesti tuki itse, eikä näitä hypoteeseja ole sittemmin kyetty tai edes pyritty juurikaan perustelemaan tai todentamaan kuin vasta lähivuosina, minkä vuoksi teoria on saanut alun perin osakseen myös runsaasti kritiikkiä (ks. muun muassa Häkkinen 2002: 80; Aikio 2022: 11–12.). (Ylikoski 2019: 263.)

Kuvio 1: Sijamuotojen kehitys aiemman käsityksen mukaan (Ylikoski 2019: 267).

Tämänhetkisen käsityksen mukaan *s*-sijojen alkuperää tulisikin katsoa samojedikielten tutkimusperinteen tavoin. Läntisten uralilaisten kielten *s*-sijat palautuvat todennäköisimmin johonkin vanhaan postpositioon. Sen sanavartalo on luultavimmin ollut kaksitavuinen ja alkanut *s*-äänteellä ja siihen on liittynyt kolme eri paikallissijaa. On myös mahdollista, että lännen **-s*-aineksella ja samojedikielten **-ntə*-aineksella on yhteinen uralilainen alkuperä. Mikäli ottaa huomioon hantinkielisen sanan **liy-* 'sisällä, sisäpuoli', *s*-sijojen alkuperäisin muoto on mitä ilmeisimmin ollut samanmerkityksinen kantauralin muoto **sekä-*, **seki-* tai **sex(i)-*. (Ylikoski 2017: 58, 65–66.) Tätä havainnollistaa alla oleva taulukko 1.

S-sijojen kehitys, nykyinen teoria:					
	kantaurali	länsiuralilainen kantakieli	suomi	viena	livvi
inessiivi	<i>*tulin sekä-nä</i>	<i>*tuli-sna</i>	<i>tule-ssa</i>	<i>tule-ssa</i>	<i>tule-s</i>
elatiivi	<i>*tulin sekä-tä</i>	<i>*tuli-sta</i>	<i>tule-sta</i>	<i>tule-sta</i>	<i>tule-s</i>
illatiivi	<i>*tulin sekä-ŋ</i>	<i>*tuli-sVn</i>	<i>tule-(h)en</i>	<i>tule-h</i>	

Taulukko 1. Sijamuotojen kehitys Ylikosken (2019: 267–270) mukaan.

Äännekehitystä voi kuitenkin yhä tulkita myös Häkkisen teorian pohjalta, vaikka se perustuukin vanhaan näkemykseen sijojen alkuperästä. Häkkisen (2002) mukaan inessiivin päteiden kehittyminen alkuperäisestä **-sna*-päätteestä *-ssa*-päätteeksi itämerensuomalaisissa kielissä on yleensä tapahtunut assimilaation kautta. Lisäksi monissa suomen murteissa, kuten itämerensuomalaisissa kielissäkin, se on edelleen lyhentynyt loppuvokaalin kadon myötä

muotoon *-s*. Lisäksi joissain suomen ja vatjan murteissa pääte esiintyy muodossa *-sA* (suomi), *-zA* (vatja), mikä sekkin haastaa geminaatallista päätettä. (Laanest 1975: 103–104; Häkkinen 2002: 80.) Häkkinen havainnollistaa päätettä esimerkin 1 tavoin.

Esimerkki 1.

karj. *kalašša*

vepsä *kalas*

sm. *kalassa*

(Häkkinen 2002: 80.)

Elatiivin pääte **-stA* on puolestaan säilyttänyt muotonsa suhteellisen hyvin itämerensuomalaisissa, saamelaisissa ja modrvalaisissa kielissä. Joissain tapauksissa myös **st*-yhtymä on lyhentynyt edelleen tai assimiloitunut, kuten vatjassa tai karjalan livvin murteessa. Livvin murteessa tämä kehitys on johtanut siihen, että elatiivi ja inessiivi ovat langenneet yhteen inessiivi-elatiiviksi. Kun on tarve erotella elatiivin merkitys inessiivistä tässä yhtymässä, liitetään sanan loppuun postpositio *-päi* (kts. esimerkki 2). Tämä kehitys on tapahtunut todennäköisimmin vepsän vaikutuksesta. (Laanest 1975: 103; Häkkinen 2002: 81; Grünthal 2003: 122–125, 161; Sarhimaa 2022: 277.)

Esimerkki 2.

karj. *kalašta*

vepsä *kalas(päi)*

sm. *kalasta*

(Häkkinen 2002: 81.)

Illatiivin alkuperäisellä **-sen/*-zen*-päätteellä on puolestaan itämerensuomalaisissa kielissä runsaasti eri muotovaihtoehtoja. Ääntenmuutoksen myötä alkuperäinen **s* on usein vaihtunut *h*:ksi tai jopa kadonnut kokonaan etenkin painottomista tavuista ja puolestaan säilynyt parhaiten pääpainollisten tavujen jäljessä. Kuitenkin karjalassa ja vepsässä *h* on säilynyt pidemmissä sanoissa; suomessakin se näkyy yhä joissain monikon illatiiveissa, kuten sanassa *kaloihin*. Pääte *e* on usein myös muuttunut yhteneväksi päätettä edeltävän tavun vokaalin kanssa, esim. *maahan*. Tämä on tapahtunut todennäköisesti samoihin aikoihin kuin *s*-aineksen muutos. Alkuperäinen pääte *s* on siitä huolimatta säilynyt joissain *varvas/herne^x*-tyyppisissä

sanoissa, joita edeltävässä tavussa on tapahtunut muutos $*s/*š > z > h (> \emptyset)$, kuten sanassa *taivaaseen* < **taivahasen*. (Laanest 1975: 102; Häkkinen 2002: 81.) Kaikissa muissa itämerensuomalaisissa kielissä tämä päätte *-h* on säilynyt yksitavuisten sanojen jäljessä paitsi liivissä. Yli kaksitavuisissa sanoissa päätte on sitä vastoin säilynyt ainoastaan karjalassa ja vepsässä. Illatiivin tunnus *-n* on säilynyt suomen kirjakielessä ja suurimmassa osassa murteita, sekä muutamassa inkeröisen murteessa. Muutosta *-h*:ksi ei tapahtunut, mikäli taivutusvartalon päätettä edeltävä tavu alkoi *h*:lla, kuten esimerkiksi suomen sanassa 'vene': *venehe* – *veneeseen*. (Laanest 1975: 102–103.) Esimerkissä 3 on havainnollistettu illatiivia eri itämerensuomalaisissa kielissä.

Esimerkki 3.

karj.	<i>kalah</i>	<i>lambahah</i>
vepsä	<i>kalaha</i>	<i>lambhaze</i>
sm.	<i>kalaan</i>	<i>lampaaseen</i>

(Häkkinen 2002: 82.)

3 S-sijat vertailtavissa kielimuodoissa

S-sijojen funktioiden kuvaamiseen suomen kielessä käytän *Ison suomen kieliopin* verkkojulkaisua (VISK). Sovellan VISK:a myös karjalaan niiltä osin, kuin voi olettaa teorian olevan yleistettävissä karjalan kieleenkin, kuitenkin tutkimukseni laajuuden rajoissa. Karjalan kielen kuvauksiin sovellan sekä livvin- että vienankarjalan normitettuja kielioppeja, sekä karjalan fonetiikan ja morfologian vertailevaa tutkimusteosta Karjala kieliopissa (2019).

Livvinkarjalan osalta olen myös yhtenäistänyt kirjoitusasua vastaamaan Suomessa käytettyä ortografiaa (ks. Pyöli 2021: 10–11), jotta esimerkkien kirjoitusasu olisi vienankarjalan murrenäytteiden kanssa yhtenäisempi. Tämän vuoksi suoraan lähteistä lainatut esimerkit saattavat poiketa kirjoitusasultaan alkuperäisestä.

Vertailukelpoisuuden vuoksi jätän käsittelemättä joitain käyttötarkoituksia, sillä kieliparin funktioiden kuvauksissa on isoja tarkkuuseroja. En myöskään huomioi vertailussani verbien infinitiivimuotojen taivutusta käsitellessäni kutakin sisäpaikallissijaa. Vertailu on morfologista sen suhteen, kun vertailen sijojen muotoeroja ja osin morfosyntaktista, kun vertailen muotojen käyttöä lauseyhteyksissä. Tutkimus on kuitenkin ensisijaisesti semanttista, sillä keskityn tarkastelemaan nimenomaan sijojen antamia merkityksiä kyseisissä lauseissa.

Suomen kielen *s*-sijoihin lasketaan sisäpaikallissijat erosijainen elatiivi *-stA*, tulosijainen illatiivi *-Vn* (eli niin kutsutut suuntasijat) ja olosijainen inessiivi *-ssA*. Sisäpaikallissijoilla ilmaistaan yleensä jonkin entiteetin sijaitsemista rajatun ulottuvuuden sisäpuolella tai siihen kiinteästi kosketuksissa olevaa asiaa. Niillä kuvataan myös usein elottomia asioita. (VISK § 1235, § 1238, § 1239, § 1247.)

Karjalan kielen vienan murteessa *s*-sijojen jako on suomea vastaava, joskin itse päätteissä on muotoeroja. Elatiivin päätte on *-stA*, *-štA*, illatiivin *-h* ja inessiivin *-ssA*, *-ššA*. Päätte valitaan elatiivissa ja inessiivissä sanavartalon viimeisen vokaalin mukaan; vain *i:n* jälkeen päätte saa muodon *-stA* tai *-ssA*, muutoin päätte on *-štA* tai *-ššA*. Poikkeuksena tästä säännöstä ovat jotkin lainasanat, jotka myös saavat päätte *-stA*, *-ssA*. (Zaikov 2013: 90–94; Novak et al. 2019: 77, 202–205; Karlova 2020.)

Livvin murteessa illatiivin päätte on myös *-h*, mutta inessiivin ja elatiivin päätte on *-s* ja sijojen käyttö on pitkälti langennut yhteen. Muodollisen rakenteensa mukaan puhua voisi ennemminkin inessiivi-elatiivista (Laanest 1975: 103–105; Novak et al. 2019: 200.) Kuitenkin

kun tarve on ilmaista nimenomaan jostakin erkanemista, ilmaistaan se postpositiosta muodostuneella uudemmalla päätteellä *-späi*. (Novak et al. 2019: 203–204; Pyöli 2021: 42).

Käsittelen seuraavissa alaluvuissa kunkin *s*-sijan käyttöä suomessa, vienassa ja livvissä. Havainnollistan kunkin sijan käyttöä esimerkein. Olen tutkimuksessani kuitenkin erotellut livvin *-s*-päätteiset sijat inessiiviin ja elatiiviin samoin kuin lähdekirjallisuudessakin siitä huolimatta, että ne ovat langenneet käytöltään yhteen. Palaan aiheeseen vielä lyhyesti kappaleessa 3.2.2.

3.1.1 Suomessa

Olosijainen inessiivi, eli *-ssA*, ilmaisee aikaa, jonkin tai jonkun olemista jossakin (rajatussa) tilassa, paikassa tai jonkun hallussa (lokaalinen käyttö), sekä kiinteää yhteyttä johonkin tai johonkuhun. Toisin kuin dynaamiset, muutosta implikoivat suuntasijat, inessiivi kuvaa staattisuutta. (VISK § 1235, § 1239.) Tässä luvussa käyttämäni esimerkit ovat omiani.

Esimerkit 3–6. Inessiivin lokaalinen käyttö.

- (3) *Kengässä* on kivi.
- (4) *Uutisissa* haastateltiin paikallista poliitikkoa.
- (5) *Seinäessä* oli maaliroiske.
- (6) *Vene* on *laturissa*.

Lokaalisuudesta puhutaan, kun kuvataan kahden eri olion suhdetta toisiinsa siten, että niiden sijainnit suhteutetaan toisiinsa (Alhoniemi 1975: 7). Esimerkissä 3 inessiivi osoittaa konkreettisesti rajatun paikan, jonka sisäpuolella esine sijaitsee, kun taas esimerkissä 4 toiminnan tapahtumapaikan rajat ovat abstraktit. Esimerkeissä 5 ja 6 puolestaan olosija ilmaisee toiminnan kohteen kiinteää kontaktia entiteettiin tai sijaintia sen välittömässä yhteydessä. (VISK § 1236, § 1239, § 1241.) Inessiivillä ilmaistaan myös ajankohtaa, jolloin jokin tapahtuu (esimerkki 7), sen kesto (esimerkki 8) ja toistuvuutta (esimerkki 9) (VISK § 1248).

Esimerkit 7–9. Inessiivin käyttö ajanilmauksissa.

- (7) *Olen* syntynyt *syyskuussa*.
- (8) *Tentti* tulee suorittaa *kahdessa tunnissa*.
- (9) *Otan* vitamiinini *kerran päivässä*.

Ajan ja paikan kuvausten lisäksi inessiiviä käytetään myös muissa tehtävissä, kuten sanaliitoissa, kiteytyneissä ilmaisuissa sekä olotilan tai ominaisuuden kuvauksissa (VISK § 986, § 1239, § 1246–1247).

Esimerkit 10–13. Inessiivin habitiivinen ja olotilaa tai ominaisuutta ilmaiseva käyttö.

- (10) Mekaanikon kädet olivat öljyssä.
- (11) Opiskelijat olivat vappuna juovuksissa.
- (12) Tämä kurssiarvosana ei ole enää minun käsissäni.
- (13) Penassa on jotain outoa.

Esimerkit 10 ja 11 kuvaavat olotilaa; esimerkissä 10 inessiivi kuvaa materiaalia, jolla jokin on peitetty tai voideltu, kun taas esimerkissä 11 inessiivin tehtävä on kuvata entiteetin henkistä tai fyysistä olotilaa. Esimerkissä 12 sija puolestaan kuvaa asian tai olennon ominaisuutta ja esimerkin 13 merkitys on taas habitiivinen, sillä inessiivi kuvaa jonkin tai jonkun hallussa olemista; Pena ikään kuin on outoutensa hallussa. (VISK § 986–987, § 1245, § 1247.)

Seuraavat esimerkit kuvastavat inessiivin käyttöä vakiintuneissa ilmauksissa:

Esimerkit 14–17. Inessiivin käyttö sanaliitoissa ja kiteymissä.

- (14) Äiti puhui puhelimesta kolme tuntia.
- (15) Paljonko on tuhat markkaa euroissa?
- (16) Missä mielessä tämä on muka kyykkyviini?

Esimerkissä 14 inessiivi on osana vakiintunutta ilmausta (VISK § 1239). Seuraavassa esimerkissä (15) inessiivillä ilmaistaan mittaa tai välinettä, valuuttaa. Suhde voi olla abstraktimpikin, kuten esimerkin 16 kiteymässä. (VISK § 1251.) Inessiiviä käytetään myös työn tai tekemisen kuvauksissa, kuten alla olevassa esimerkissä 18. Siinä sijamuodolla kuvataan toiminnassa olemista, poimimista tai keräämistä, tarkalleen ottaen sienestämistä. (VISK § 1246.)

Esimerkki 17. Inessiivin käyttö työn tai tekemisen kuvauksessa.

- (17) Mummoni ei kerro kenellekään, missä käy sienessä.

Illatiivilla on myös muita käyttöjä suomen kielessä, mutta en käy tutkimuksen tarkkuuden ja kielten vertailukelpoisuuden vuoksi niitä tässä läpi.

3.1.2 Karjalassa

Varsinaiskarjalan vianan murteessa inessiivin päätte on *-ššA/-ssA*. Livvinkarjalassa se on lyhentynyt muotoon *-s*. Kuitenkin livvin alkuperäinen muoto *-ssA* esiintyy yhä possessiivisuffiksien edellä, kuten sanassa *taloi-ssa-h* 'taloissaan'. (Zaikov 2013: 90; Novak et al. 2020: 92.) Inessiivillä, kuten suomessakin, ilmaistaan aikaa, jonkin tai jonkun olemista jossakin (rajatussa) tilassa, paikassa tai jonkun hallussa, sekä kiinteää yhteyttä johonkin tai johonkuhun (VISK § 1239).

Esimerkit 18–24. Inessiivin lokaalinen käyttö.

- (18) Mečäššä oli äijä lunta.
'Metsässä oli paljon lunta.' (Zaikov 2013: 90.)
- (19) Viga on uvves sistiemas.
'Uudessa järjestelmässä on vikaa.' (Pyöli 2021: 41.)
- (20) Potakkua pijetäh karšinašša.
'Perunoita säilytetään lattian alla olevassa kellarissa.' (Zaikov 2013: 90.)
- (21) Veičči on stolas.
'Veitsi on pöydän laatikossa.' (Ruppijeva 2016: 60.)
- (22) Mänimä šinne kello kymmenen autobussissa.
'Menimme sinne kello kymmenen linja-autolla.' (Zaikov 2013: 90.)
- (23) Kuva on šeinäššä.
'Kuva on seinällä.' (Zaikov 2013: 90.)
- (24) Vastu on čupus.
'Vihta on nurkassa.' (Ruppijeva 2016: 60.)

Esimerkissä 18 inessiivi kuvaa olion sijaintia epämääräisen, mutta kuitenkin rajatun tilan, metsän sisällä. Esimerkissä 19 on samoin, joskin sijainnin *sistiema* rajat ovat paljon abstraktimmat kuin edellisen esimerkin *meččä* rajat. Esimerkissä 20 inessiivi ilmaisee paljon konkreettisemmassa ja tarkemmin rajatussa paikassa, karsinassa, sijaintia. Myös esimerkissä 21 sijainti on tällä tavoin konkreettinen ja tarkasti rajattu. Tulee kuitenkin huomata, miten sen ymmärretään tarkoittavan sijaintia nimenomaan pöydän sisällä, laatikossa tai muussa vastaavassa, kuitenkin kiinteässä osassa pöytää. Samankaltaiseksi merkityksen voi tulkita esimerkeissä 23 ja 24: inessiivillä ilmaistaan myös pintaa, mihin jokin on kosketuksissa tai missä jokin on kiinni (23) sekä kohteen kiinteää yhteyttä tai kontaktia entiteettiin (24). (Zaikov 2013: 90; Novak et al. 2019: 202–203, Pyöli 2021: 41.)

Sijaita voi myös muualla, kuin staattisessa, paikallaan pysyvässä konkreettisessa tai abstraktissa paikassa. Esimerkissä 22 inessiivi kuvaa kulkuneuvoa, jolla joku kulkee. Toisin sanoen se kuvaa olion staattista sijaintia (oletettavasti) liikkuvassa entiteetissä, bussissa. (VISK § 1235.) Sisäolosijaa käytetään myös ajanilmauksissa:

Esimerkit 25–27. Inessiivin käyttö ajanilmauksissa.

- (25) Luajin kotiruavon kahešš*a* tunnissa.
'Tein kotitehtävän kahdessa tunnissa.' (Zaikov 2013: 90.)
- (26) Hyö tuldih kodih jo hämäris.
'He tulivat kotiin jo hämärällä.' (Ruppijeva 2016: 60.)
- (27) Lapši kuluttau kešäšš*ä* kakši parie kenkie.'
Lapsi kuluttaa kerran kesässä kaksi paria kenkiä.' (Zaikov 2013: 90.)

Esimerkissä 25 inessiivi kuvaa tapahtuman tai teon kestoa, kun taas esimerkissä 26 sijamuoto ilmaisee tarkempaa ajankohtaa. Sillä voidaan lisäksi ilmaista aikaa, jonka kuluessa jotakin tapahtuu, kuten esimerkissä 27. (Markianova 2002: 50; Zaikov 2013: 90; Novak et al. 2019: 203; Pyöli 2021: 41.)

Esimerkit 28–30. Inessiivin olotilaa tai ominaisuutta ilmaiseva käyttö.

- (28) Heponi on näläšš*ä*.
'Hevonen on nälkäinen/nälässä.' (Zaikov 2013: 60.)
- (29) Hänes nägyy jo väzymyksen merkilöi.
'Hänessä näkyy jo väsymyksen merkkejä.' (Pyöli 2021: 41.)
- (30) Hänellä iho on novešš*a*.
'Hänellä on iho noessa.' (Zaikov 2013: 60.)

Inessiivi ilmaisee myös olotilaa tai ominaisuutta. Esimerkissä 28 se kuvaa fyysistä olotilaa, kun taas seuraavassa esimerkissä (29) entiteetin ominaisuutta. Esimerkissä 30 inessiivi kuvaa materiaalia, jonka peitossa joku tai jokin on. Inessiivillä on myös muita käyttöjä, kuten työn kuvauksessa (esimerkki 31), sekä sanaliitoissa nominatiivin kanssa (esimerkki 32). (VISK § 1239, § 1246; Zaikov 2013: 90–91; Novak et al. 2019: 203.)

Esimerkit 31–32. Inessiivin muu käyttö.

- (31) Molen löhvisimä koko päivän hillošš*a*, koropallisen šaima.
'Keräsimme yhdessä verkkaisesti lakkaa koko päivän, saimme korillisen.'
(Zaikov 2013: 91.)

- (32) Tuola koiralla on aina ikenet irvissä.
'Tuolla koiralla on aina ikenet irvessä.' (Zaikov 2013: 91.)

3.2 Elatiivi

3.2.1 Suomessa

Suomen kielessä elatiivin pääte on *-stA*. Kyseessä on suuntasija, tarkalleen erosija. Sillä ilmaistaan muun muassa siirtymistä jonkin asian sisäpuolelta pois, ajankohtaa ja -kulumista, sekä puheenaihetta. Tyypillisesti elatiivi tulkitaan lokatiiviseksi ja sitä käytetään ensisijaisesti elotontarkoitteisten sanojen yhteydessä. Näissä tilanteissa elatiivilla ilmaistu entiteetti hahmotetaan asiaksi, jolla on jonkinlainen sisus – ikään kuin säiliömäiseksi tai kolmiulotteiseksi. Esiintymätiheydeltään elatiivi on sisäpaikallissijoista harvinaisin. (VISK § 1238–1239, § 1247–1248, § 1253.) Luvussa käyttämäni esimerkit ovat omiani.

Esimerkit 33–37. Elatiivin käyttö paikasta ja kontaktista pois siirtyessä sekä vakiintuneissa ilmaisuissa.

- (33) Hän otti *kassistaan* energijuoman.
(34) Käännyn *väärään* suuntaan *risteyksestä*.
(35) Laiva lähti *laiturista*.
(36) Luin mielenkiintoisen mielipiteen *lehdestä*.
(37) Nousin *pöydästä* tervehtimään vieraita.

Esimerkissä 33 elatiivin käytöllä ilmaistaan fyysisen esineen konkreettista siirtymistä ulos hyvinkin rajatusta tilasta, kassista. Seuraavassa esimerkissä (34) erkaneminen tapahtuu paikan eli risteyksen suhteen. Kuitenkaan *risteys* ei ole samalla tavoin tarkasti rajattu alue kuin *kassi*, vaan sen rajat ovat paljon häälyvämmät ja tulkinnanvaraisemmat. Esimerkissä 35 puolestaan paikka *laituri* on hyvinkin konkreettinen ja selvärajainen, mutta todellisuudessa laiva ei ole sen rajojen sisäpuolella lainkaan, vaan kiinteässä kontaktissa siihen ja jonka ääreltä laiva poistuu. (VISK § 1239.) Esimerkin 36 puolestaan voi ymmärtää tietynlaisena kognitiivisena siirtymänä, jossa lehteen kirjoitetun mielipiteen sisältö ikään kuin siirtyy lukijan aivoihin (Alhoniemi 1975: 7). Tietyissä tilanteissa kiinteä yhteys on vakiintunut omaksi ilmaisukseksi, kuten esimerkiksi 37 (VISK § 1239). Mikäli kahden entiteetin välinen suhde katsotaan toisistaan erottamattomiksi, yhdeksi kokonaisuudeksi, ilmaistaan eroa myös elatiivilla, kuten seuraavat esimerkit näyttävät:

Esimerkit 38–41. Elatiivin käyttö erottamattomissa kokonaisuuksissa.

- (38) Jonnen moposta irtosi rekisterikilpi.
- (39) Karvat tarttuvat kissoista omistajan vaatteisiin.
- (40) Naapurin vintiöt ovat nopeita jaloistaan.
- (41) Puu oli latvasta laho.

Esimerkissä 38 rekisterikilpi hahmotetaan erottamattomaksi, kiinteäksi osaksi kokonaisuutta *mopo*. Seuraavassa esimerkissä (39) erottamaton omistus kuitenkin tulkitaan lokatiiviseksi: kissan omistamat karvat katsotaan sijaitsevan kissassa, josta ne siirtyvät omistajansa vaatteisiin. Erinäisten ominaisuuksien voi katsoa kuuluvan osaksi kiinteän omistuksen tai suhteen ilmaisuja. Sisäpaikallissijoilla korostuu lokatiivinen tulkinta ja habitiivinen ilmaistaisiin ennemmin ulkopaikallissijoilla, etenkin ihmisten kohdalla. (VISK § 1239, § 1247.) Kun muun muassa ulkoista ominaisuutta, mitattavaa piirrettä tai luonnetta ilmaistaan, tehdään se possessiivisuffiksin kera (esimerkki 40), kun taas esineen tai muun vastaavan ollessa kyse erosijainen lause muodostetaan ilman possessiivisuffiksia (esimerkki 41). (VISK § 1244.)

Esimerkit 42–43. Elatiivin käyttö kosketusverbien kanssa.

- (42) Vetäkää narusta kovemmin!
- (43) Otin pikkusiskoa kädestä kiinni.

Sellaisten verbien kanssa kuin *iskeä*, *kutittaa* tai *taputtaa*, eli niin kutsuttujen kosketusverbien kanssa, teon kohde ilmaistaan ero- tai tulosijaisella adverbialilla. Sisäpaikallissijat ovat tässä yleisempiä, sillä kyse on kiinteästä kosketuspinnasta, josta tartutaan kiinni (esimerkki 42) tai jota kosketaan (esimerkki 43). (VISK § 1243.)

Esimerkit 44–45. Elatiivi toiminnoissa ja tekemisessä.

- (44) Kaupat toipuivat vähitellen lamasta.
- (45) Miehet palasivat marjasta.

Erilaisia toimintoja ja tekemisiä kuvataan myös elatiivilla. Esimerkissä 44 elatiivi kuvaa jonkin peitossa tai vallassa oloa, josta on päästy pois. Seuraava esimerkki 45 kuvaa tekemistä, tehtyä työtä. Lauseen merkitys ei suinkaan ole kirjaimellista marjasta ulos tuloa, vaan kyse on marjastuksesta, eli siis työstä, joka on saatu loppuun ainakin siltä erää. (VISK § 1245–1246.)

Esimerkit 46–48. Elatiivin käyttö ajanilmasuissa.

- (46) Allergiani pahenevat loppukesästä.
- (47) Museo on auki tiistaista lauantaihin.
- (48) Olen ollut väsynyt aamusta alkaen.

Kun halutaan ilmaista ajankohtaa, elatiivi esiintyy usein etenkin yhdyssanoissa sanojen *alku-* ja *loppu-* kanssa. Näin on esimerkissä 46. Sijamuodolla voidaan myös ilmaista ajankohdan tai tilanteen alkamista (esimerkki 47) usein yhdessä sellaisten aikaa ilmaisevien adverbien kanssa, kuten *saakka*, *asti* ja *alkaen* (esimerkki 48). Elatiivilla on tämän lisäksi muitakin ”lähtökohtia” ilmaisevia käyttötarkoituksia. Sillä voidaan ilmaista konkreettista lähtökohtaa, tai kokijan tai havainnon lähdeä, kuten esimerkin 50 äänen lähdeä ja esimerkin 51 tuntemuksen kokijaa. (VISK § 456, § 670, § 980, § 1249, § 1253.) Paikannimien kanssa on toki muitakin sijamuodon valikoitumiseen liittyviä tekijöitä, mutta en erittele niitä tässä tarkemmin (ks. VISK § 1242). Sillä ilmaistaan myös esineen tai asian valmistusainetta (esimerkki 49) sekä puheenaihetta (esimerkki 52).

Esimerkit 49–52. Elatiivin muu käyttö.

- (49) Tämä tuoli on puusta.
- (50) Tuo äänihän on huilusta eikä kitarasta!
- (51) Esseeaihe tuntui opiskelijoista hankalalta.
- (52) Äiti kertoi meille usein lapsuudestaan.

Elatiivilla on näiden lisäksi suomessa muitakin käyttöjä. Kuitenkin karjalaa ei ole samalla tarkkuudella kirjallisuudessa tutkittu, joten tutkimukseni laajuuden rajaamiseksi ja kielten vertailun helpottamisen vuoksi jätän ne käsittelemättä.

3.2.2 Karjalassa

Kielen elatiivin päätteitä ovat vianalaismurteissa *-stA/-štA*. Livvissä sama päätte on lyhentynyt muotoon *-s*, aivan kuten inessiivissäkin, toisin sanoen elatiivi ja inessiivi ovat langenneet yhteen inessiivi-elatiiviksi. Käytännössä elatiivi eroaa inessiivistä vain käyttöyhteydeltään. (Laanest 1975: 104; Markianova 2002: 50; Zaikov 2013: 92; Novak et al. 2019: 193, 203–204; Pyöli 2021: 42.) Toinen tapa erotella näiden kahden sijamuodon käyttöä on lisäämällä päätteeseen *-s* päätte *-päi* ’päin’, jolloin sen erkanemista ilmaiseva merkitys korostuu. Se on

muodostunut livvin murteisiin mitä todennäköisimmin vepsän vaikutuksesta. Päätettä käytetään ilmaisemaan lähinnä paikasta irtaantumista ja sen voi saada vain substantiivit. (Grünthal 2003: 122–125; Novak et al. 2019: 203–204; Pyöli 2021: 42.)

Vaikka lähdeoteoksissa asia näin esitetään, olisi kuitenkin syytä pohtia, voiko näin yhteen langennutta inessiivi-elatiivia käsitellä kahtena eri sijamuotona. Muun muassa Novak et al. (2019) mainitsee päätteen *-späi* yhteydessä, miten sen käyttö elatiivin ja illatiivin muotojen erottamiseksi on johtanut uuden pospositionaalisen elatiivin päätteen syntyyn (ks. 203–204, 217–220). Inessiivi-elatiivi voisi siis olla yksi sijamuoto, joka olisi mahdollisesti uudestaan erkanemassa tällä tavoin. Toisaalta vain yhteen langennut muoto ei vielä välttämättä tarkoita sitä, että kyseessä olisi vain yksi sijamuoto. Pelkästään päätteen *-späi* muotoutuminen kielii tarpeesta yhä eritellä sijamuodot toisistaan. Lisäksi yhteen langennut muoto ei suoraan tarkoita yhteen langennutta käyttöä, vaikka siihen lähdekirjallisuudessa törmääkin – etenkin, kun niiden käytön pystyy kontekstista selkeästi erottamaan. En kuitenkaan tarkastele tätä tutkimuksessani sen enempää vaan keskityn käymään sijamuodon käyttöä läpi kuten se lähteissäni on esitetty eli kahtena erillisenä sijana. Näin tehdään kaikissa lukemissani lähteissä siitä huolimatta, puhuvatko ne inessiivi-elatiivista yhteen langenneena vai eivät.

Elatiivia käytetään karjalassa suomen tavoin ilmaisemaan muun muassa erkaantumista jostakin paikasta, siis siirtymistä jonkin entiteetin sisäpuolelta pois, asian tai entiteetin materiaalia, josta se on valmistettu, puheenaihetta tai ajatuksen kohdetta sekä ajan ilmauksissa ajankohtaa ja -kulumista. Päätteellä *-späi* ilmaistaan jonkin tai jonkun olion ”alkuperää”, siis sitä, mistä paikasta tai suunnasta olio on peräisin, kuten esimerkiksi 56. (VISK § 1238–1239, § 1247–1248, § 1253; Markianova 2002: 51–52; Zaikov 2013: 92–93; Novak et al. 2019: 204; Pyöli 2021: 42–43.)

Esimerkit 53–56. Elatiivin lokaalinen käyttö.

- (53) Ota škuapista kupit.
'Ota kaapista kupit.' (Zaikov 2013: 92.)
- (54) Nuo turistit kuletah Jyškyjärveštä.
'Nuo turisitit tulevat Jyskyjärveltä.' (Zaikov 2013: 92.)
- (55) Noskua nygöi postelis!
'Nouskaa nyt sängystä!' (Pyöli 2021: 42.)
- (56) Jogo tuldih lapset školas(päi)?
'Joko lapset tulivat koulusta?' (Pyöli 2021: 42.)

Elatiivilla on myös karjalan kielessä lokaalinen merkitys. Sillä voidaan ilmaista jonkin asian siirtymistä ulos jonkin tilan tai alueen rajojen sisältä, sekä konkreettisempien (esimerkit 53 ja 55) että abstraktimpienkin (esimerkki 54). Paikannimistön sijamuotoihin valikoitumiseen en tässä syvenny tarkemmin. (VISK § 1239; Zaikov 2013: 92; Ahtia 2014: 44; Novak et al. 2019: 204; Pyöli 2021: 42.)

Eroaminen voi myös olla jostain asiasta tai olotilasta vapautumista (esimerkki 61) tai muuta ominaisuudessa tapahtuvaa muutosta (58). Esimerkissä 59 käsien katsotaan olevan lian vallassa, josta erkaantumista (pois pesemistä) ilmaistaan elatiivilla. Sijalla ilmaistaan myös materiaalia, josta jokin on tehty (60) tai josta jokin valmistetaan (57). (VISK § 1253; Zaikov 2013: 92; Ahtia 2014: 45–46; Novak et al. 2019: 204.)

Esimerkit 57–61. Elatiivin käyttö olotilan muutoksissa ja valmistusmateriaaleissa.

- (57) Kalarokka keitetäh verekšeštä kalašta.
'Kalakeitto keitetään tuoreesta kalasta.' (Zaikov 2013: 92.)
- (58) Mieš še tulou räkän'okaštaki.
'Mies se tulee räkänokastakin.' (Zaikov 2013: 92.)
- (59) Peše kiät lijašta.
'Pese kädet liasta.' (Zaikov 2013: 92.)
- (60) Pluat't'u on ommeltu šulkus.
'Mekko on ommeltu silkistä.' (Pyöli 2021: 42.)
- (61) Jo minus čeärä lähti.
'Minusta lähti jo nuha.' (Ahtia 2014: 45.)

Kun halutaan ilmaista syytä, toimintaa, puheenaihetta tai mielipidettä, käytetään siihen erosijaa. Esimerkissä 62 sijalla ilmaistaan syytä hengästymiselle, esimerkissä 63 puolestaan syytä sakoille. Myös kyllästymistä ilmaistaan elatiivilla (esimerkki 64). Mielipiteen ilmaisu on sekin elatiivin tehtävä, kuten esimerkeissä 65 ja 66. Jälkimmäisessä mielipiteen merkityksen ilmaisuun riittää pelkkä persoonapronominin taivutus elatiivissa, kun taas sitä edeltävässä sitä ilmaistaan lisäksi mielipidettä kuvaavilla sanoilla *omašta halušta* 'omasta tahdosta'. Esimerkissä 67 elatiivilla merkitään asiaa, josta on puhe. Kuten suomessakin, myös karjalassa elatiivilla voidaan kuvata työn tekoa, kuten esimerkin 68 marjanpoimintaa. (Zaikov 2013: 92; Ahtia 2014: 44–46; Novak et al. 2019: 204.)

Esimerkit 62–68. Elatiivin käyttö ilmaisemaan syytä, mielipidettä, puheenaihetta tai toimintaa.

- (62) Henkäššyin juokšušta.
'Hengästyin juoksusta.' (Zaikov 2013: 92.)
- (63) Milma šakotettih liijan teräväštä ajošta.
'Minua sakotettiin liian nopeasta ajamisesta.' (Zaikov 2013: 92.)
- (64) Marjaruuvvašta terstauvuin.
'Kyllästyin marjaruokaan. / Olen saanut tarpeekseni marjaruoasta.' (Zaikov 2013: 92.)
- (65) Ruavoin šen omašta halušta.
'Tein sen omasta tahdostani.' (Zaikov 2013: 92.)
- (66) Minus on yksikai.
'Minulle on samantekevää.'
- (67) Tiijätgö midä heijän elokses?
'Tiedätkö mitään heidän elämästään?'
- (68) Kylän rahvaš tultih hillošta.
'Kyläläiset tulivat lakasta.'

Erilaista ajallista tai muuta alkuperää tai lähtökohtaa ilmaistaan elatiivilla. Esimerkissä 69 sijamuodolla ilmaistaan tarkkaa aikaa, josta lähtien koulussa opiskelu alkaa. Aika voi olla myös vähemmän tarkka, kuten esimerkissä 71. Esimerkissä 70 kuvataan fyysistä erkaantumista kiinteästä kontaktista: kuva nostetaan irti seinältä. Siinä missä seinä on rajatumpi tila, esimerkissä 72 eroaminen on väljemmin rajatusta tilasta, rannasta. Näissä kahdessa esimerkissä alkuperäinen sijainti säilyy lähes muuttumattomana ja eheänä, mutta se ei ole edellytys sijan käytölle, kuten esimerkistä 74 näemme. Esimerkissä 73 puolestaan lähtökohta on abstraktimpi ”ei mitään”, josta toiminnon katsotaan alkaneen. Lähtökohdaksi katsotaan myös tilannetta, jossa ilmaistaan esinettä tai henkilöä, jolta jotakin on saatu, otettu tai jota varjellaan, kuten esimerkissä 75. (Zaikov 2013: 92–93; Ahtia 2014: 44–45; Novak et al, 2019: 204; Pyöli 2021: 42.)

Esimerkit 69–75. Elatiivin käyttö ajanilmaisuissa sekä merkitsemään irtautumista ja alkuperää.

- (69) Enšimmäiseštä päiväštä šyyškuuta rupiemma opaštumah koulušša.
'Syyskuun ensimmäisestä päivästä alkaen alamme opiskelemaan koulussa.'
- (70) Ota tuo kuva šeinäštä.
'Ota tuo kuva seinältä.'
- (71) Rubien ruadamah sie algukuus.
'Alan työskennellä siellä alkukuusta.'

- (72) Veneh läksi rannašta.
'Vene lähti rannasta.'
- (73) Talon rakentamini alotettih tyhjästä.
'Talon rakentaminen aloitettiin tyhjästä.'
- (74) Leikkasin kirjutukšen Vienan Karjala -leheštä.
'Leikkasin kirjoituksen Vienan Karjala -lehdestä.'
- (75) Minus osti hevon.
'Minulta osti hevosen.'

Elatiivilla on myös muita käyttötarkoituksia, joista alla olevissa esimerkeissä muutama. Se esiintyy sanaliitoissa yhdessä illatiivin kanssa, kuten esimerkissä 76. Siinä elatiivilla ja illatiivilla merkataan rajattua väliä ja elatiivi ilmaisee sen lähtökohdan: *yheštä kymmeneh* 'yhdestä kymmeneen'. (Zaikov 2013: 93.) Se esiintyy myös joidenkin pre- ja postpositioiden kanssa kuten esimerkissä 77, kun ilmaistaan liikkumista johonkin tai jollain tavalla. sillä ilmaistaan lauseen agenttia (esimerkki 78), myymähintaa (79) tai henkilöä, kehen jotakin verrataan (80). (Zaikov 2013: 93; Ahtia 2014: 45–46; Novak et al. 2019: 204.)

Esim 76–80. Elatiivin muu käyttö.

- (76) Lapši šuattau laškie yheštä kymmeneh.
'Lapsi osaa laskea yhdestä kymmeneen.'
- (77) Kanat piäštih aijašta alačči.
'Kanat pääsivät ulos aidan alta.'
- (78) Kuulin sen minä sanomas akois.
'Minä kuulin naisten sanovan sen.'
- (79) Älä huogehembas myö.
'Älä halvemmalla myy.'
- (80) Kaksi minus niität.
'Niität kaksi kertaa enemmän kuin minä.'

3.3 Illatiivi

3.3.1 Suomessa

Suomen kielessä illatiivilla ilmaistaan kohdetta, muutosta tavassa tai paikassa, sekä sitä käytetään kosketuskohdan ja ajan ilmaisuissa. Illatiivi on tulosija, ja sen päätte on *-Vn*. Se esiintyy usein muutos- ja liikeadverbiaalien täydennyksenä. (VISK § 1238, § 1256.)

Illatiivia käytetään kuvaamaan jonkin entiteetin joko konkreettisten tai abstraktimpien rajojen sisään siirtymistä, kuten esimerkissä 81. Toisaalta illatiivilla ilmaistaan kiinteään yhteyteen siirtymistä, kuten esimerkissä 82. Muiden sisäpaikallissijojen tavoin illatiivia käytetään sellaisissa tilanteissa, kun kyse on erottamattomasta osasta jotakin kokonaisuutta, kuten esimerkissä 83; renkaat ja siten myös niiden kumit hahmotetaan kiinteäksi osaksi kokonaisuutta 'auto', joten kumien vaihtoa kuvataan illatiivilla. (VISK § 1239.) Instituutioista puhuttaessa, kuten esimerkissä 84, sisäpaikallissijan käytöllä ilmaistaan instituutioon menemistä sitä varten, että voi tehdä siellä kyseiselle paikalle ominaista tehtävää, tässä esimerkissä opiskelua. (VISK § 1241.) Illatiivilla ilmaistaan myös suuntaa, kuten esimerkissä 85 (VISK § 1235).

Esimerkit 81–85. Illatiivin käyttö lokatiivisissa ilmauksissa.

- (81) Tuulilasin alanurkkaan oli tullut särö.
- (82) Laitoin pipon päähän ulos lähtiessäni.
- (83) Pikku-Matin autoon vaihdettiin uudet kumit.
- (84) Hän tuli myöhässä kouluun.
- (85) Ota askel vasempaan.

Kosketusverbien kuten *iskeä* ja *kiskoa* kanssa illatiivilla ilmaistaan teon kohdetta, tarkalleen ottaen sitä osaa kokonaisuudesta, josta tartutaan kiinni tai jota kosketaan (esimerkki 86) (VISK § 1243). Kuten muillakin *s*-sijoilla, illatiivin käyttö on myös vakiintunut joihinkin ilmaisuihin, joilla ilmaistaan abstraktiin tai konkreettiseen tilaan tulemistä, sen valtaan tai peittoon joutumista. Näin on esimerkeissä 87 ja 88. (VISK § 1245.)

Esimerkit 86–88. Illatiivin käyttö kosketusverbien ja vakiintuneissa ilmaisuissa. § 1243, 1245

- (86) Jalkapallo osui maalivahdin päähän.
- (87) Tämä työ on päässyt jo hyvään alkuun.
- (88) Kissa joutui kiipeliin.

Kun halutaan kuvata tilaisuuteen tai toimintaan siirtymistä, jonkin tekemistä tai keräämistä, käytetään siinä illatiivia:

Esimerkit 89–90. Illatiivi toiminnan, tekemisen ja tapahtumien ilmaisuissa. § 1246

- (89) Kaksi mummoa meni mustikkaan.

(90) Saitko kutsun ylioppilasjuhliin?

Esimerkissä 89 illatiivilla kuvataan työtä, joka tässä on mustikoiden keräämistä. Seuraavassa esimerkissä (90) puolestaan kuvataan toimintaa, joka liittyy tapahtumaan. Tilaisuuksien nimityksissä käytetään myös ulkopaikallissijoja, mutta en keskity kuvaamaan näiden käyttöjen eroja enempää. (VISK § 1246.) Näiden lisäksi illatiivilla kuvataan aikaa:

Esimerkit 91–95. Illatiivin käyttö ajanilmauksissa. § 1250

(91) Otin vähän lomaa *ensi kuuhun*.

(92) Tämä kandi pitää saada valmiiksi *kesään* mennessä.

(93) Taian vaikutus loppuu *keskiyöhön*.

(94) Unohdit kääntää kellosi *taviaikaan*.

(95) Kissa ei ollut mielestään saanut ruokaa *yli kolmeen vuoteen*.

Ajanilmauksissa illatiivi esiintyy suurimmaksi osaksi varsinaisessa tulosijaisessa merkityksessään. Sillä voidaan kuvata ajankohtaa, johon jokin tapahtuma siirtyy tai osuu, kuten esimerkissä 91, tai tilanteen päättymistä, kuten esimerkissä 93. Kun halutaan ilmaista tilannetta, joka alkaa tai josta alkaen jokin asia on valmis käytettäväksi, illatiivia käytetään vain yhdessä postposition *mennessä* kanssa (esimerkki 92). Illatiivia käytetään lisäksi ilmaisemaan vähemmän tarkkaa aikaa yhdessä *aika*-sanalla (esimerkki 94) ja aikaa, jolloin jotakin ei tapahtunut (esimerkki 95). (VISK § 1250.)

Esimerkit 96–98. Illatiivin muu käyttö. § 1256

(96) Olin väsynyt *urheiluun*.

(97) Saku oli rakastunut *Hilleviin*.

(98) Tilaa uusi turhake nyt *hintaan 19,99e!*

Yllä esitettyjen merkitysten lisäksi illatiivilla on muitakin käyttöjä, sillä se on yleinen verbin rektiosija. Esimerkissä 96 sillä kuvataan tunnetilan aiheuttajaa. Huomattava on, että sama ilmaisu elatiivissa tulkittaisiin tarkoittamaan fyysistä väsymystä, kun taas illatiivi korostaa henkistä puolta. Sijalla voi myös ilmaista tunteen tai asennoitumisen kohdetta, kuten esimerkissä 97. Se on myös vakiintunut ilmauksiin hinnoista (esimerkki 98). (VISK § 1256.)

3.3.2 Karjalassa

Karjalan kielessä illatiivin päätte on yleisimmin *-h*. Kuitenkin nomineilla, jotka päättyvät diftongiin, päätte voi olla myös muodossa *-he* ja näissä tapauksissa toisinaan päätteen vokaali vaihtuu sanavartalon vokaalia vastaavaksi, kuten maata merkitsevässä sanassa *moa – modha / moahe*. Päätte *-h* saa vokaalin peräänsä myös tilanteissa, joissa sijapäätettä seuraa possessiivisuffiksi. (Novak 2019: 205.)

Illatiivilla, kuten muillakin *s*-sijoilla, on suuntaa ilmaiseva merkitys – onhan kyseessä tulosija. Sillä ilmaistaan paikkaa, johon jokin toiminta suuntautuu, kuten esimerkissä 99 (Zaikov 2013: 94; Novak et al. 2019: 205). Esimerkissä 103 tulosijalla ilmaistaan paikkaa, jonka sisälle mennään (sepän asunto). Esimerkin voi myös nähdä kuvaavan tilaisuutta, sillä lauseessa aikomus on yökyläillä. (Ahtia 2014: 27.) Saman kaltaisesti esimerkissä 100 illatiivilla ilmaistaan siirtymistä konkreettisesti rajattuun tilaan, kun taas esimerkissä 101 rajat ovat abstraktimmat. Illatiivilla ilmaistaan lisäksi kiinteään kontaktiin tuloa, kuten esimerkissä 102. (VISK § 1239; Zaikov 2013: 94; Novak et al. 2019: 205–206; Pyöli 2021: 43.)

Esimerkit 99–103. Illatiivin lokatiivinen käyttö.

- (99) Tuuli kiänty šuve*h*.
'Tuuli kääntyi etelään.' (Zaikov 2013: 94.)
- (100) Pane sovat škuappah!
'Laita vaatteet kaappiin!' (Pyöli 2021: 43.)
- (101) Turistat ajeltih monih linnoih.
'Turistit ajelivat moniin kaupunkeihin.' (Pyöli 2021: 43.)
- (102) Panen kuatančat jalkahani.
'Panen huopikkaat jalkaani.' (Zaikov 2013: 94.)
- (103) Seppäh menin yökse.
'Menin yöksi sepälle.' (Ahtia 2014: 47.)

Tulosijaa käytetään myös eräissä sanaliitoissa, kuten esimerkissä 104, sekä postpositioiden kanssa, kuten esimerkeissä 105–107. Esimerkin 107 kohdalla huomionarvoista on se, että saman asian voi ilmaista myös elatiivilla (katso esimerkki 67). (Zaikov 2013: 95; Novak et al. 2019: 206.)

Esimerkit 104–107. Illatiivin käyttö sanaliitoissa ja postpositioiden kanssa.

- (104) Šitā työtā hyö ruattih polvešta polveh.
'Sitä työtä he tekivät sukupolvesta toiseen.' (Zaikov 2013: 95.)
- (105) Huomenekseh suati kalamiehet oltih suarella.
'Aamuun asti kalastajat olivat saassa.' (Novak et al. 2019: 206.)
- (106) Läksimä kulkomah Luušalme*h* käsin.
'Lähdimme kulkemaan Luusalmea kohti.' (Zaikov 2013: 95.)
- (107) Hän pagizou meččäh näh(te).
'Hän puhuu metsästä.' (Novak et al. 2019: 204.)

Illatiivilla ilmaistaan myös erilaista toimintaa, tekemistä tai työtä. Esimerkissä 108 kyseessä on työnteko, niittäminen. Esimerkissä 109 puolestaan tulosijalla ilmaistaan tekemisen päämäärää, leivän ostamista. (Zaikov 2013: 95; Ahtia 2014: 48; Novak et al. 2019: 206; Pyöli 2021: 44.) Zaikov (2013) kuvaa esimerkkiä 110 myös työksi, joka alkaa tai johon joutuu – kyseisen kyläilyn tarkoitus on tehdä käsitöitä. Illatiivilla voidaan myös ilmaista tarkoitusta, mihin jotakin käytetään (esimerkki 112) tai mihin jokin kelpaa (111) (Ahtia 2014: 49).

Esimerkit 108–112. Illatiivin käyttö kuvaamassa tointa ja tarkoitusta, johon jokin kelpaa tai mihin jotakin käytetään.

- (108) Hyö lähettih niitto*h*.
'He lähtivät niittotöihin.' (Zaikov 2013: 95.)
- (109) Käygiä laukkah leibäh!
'Menkää kauppaan ostamaan leipää!' (Pyöli 2021: 44.)
- (110) Milma kučuttih päiväkesräh.
'Minut kutsuttiin käsityökyläilyyn.' (Zaikov 2013: 95.)
- (111) Sinä olet kaikkeh moasteri.
'Sinä olet mestari kaikessa.' (Ahtia 2014: 49.)
- (112) Minä harjavundah kävelen hevon ker.
'Minä kävelen hevosen kanssa totuttaakseni sitä.' (Ahtia 2014: 49.)

Kuten muidenkin *s*-sijojen kohdalla, myös illatiivilla on tehtävänsä ajanilmauksissa. Sillä voidaan ilmaista aikaa, jolloin jotakin ei tapahtunut (113), yhdessä sanan *aika* (tai *livviksi aiga*) kanssa, kuten esimerkissä 114. Sillä ilmaistaan lisäksi aikaa, jonka kuluessa jotakin tapahtuu (115) tai aikarajaa (116). (VISK § 1250; Zaikov 2013: 95; Ahtia 2014: 50; Novak et al. 2019: 206; Pyöli 2021: 45.)

Esimerkit 113–116. Illatiivi ajanilmauksissa.

- (113) Näin äkietä kešyä ei ollun šatah vuoteh.
'Näin kuumaa kesää ei ole ollut sataan vuoteen.' (Zaikov 2013: 95.)
- (114) Oletko nähnyh häntä pitkäh aikah?
'Oletko nähnyt häntä pitkään aikaan?' (Zaikov 2013: 95.)
- (115) Myö sen ruammo yhteh netälih.
'Teemme sen yhdessä viikossa.' (Pyöli 2021: 44.)
- (116) Kai pidäy olla valmehennu ildah suate.
'Kaikki pitää olla valmiina iltaan mennessä.' (Pyöli 2021: 44.)

Karjalan kielessä illatiivilla on lisäksi muitakin käyttöjä. Sillä voidaan ilmaista puheenaihetta, kuten esimerkissä 117, tekemisen tapaa (esimerkki 118) tai syytä jollekin (esimerkki 119). Sillä ilmaistaan myös tunteen tai asennoitumisen kohdetta, kuten esimerkissä 120, tai asiaa, jota jokin koskee, kuten esimerkissä 121. (Zaikov 2013: 95; Ahtia 2014: 48–50; Novak et al. 2019: 206; Pyöli 2021: 44.) Myös hinnasta puhuttaessa käytetään elatiivia, kuten esimerkissä 122, tai vertailussa: esimerkissä 123 sillä ilmaistaan asiaa, mihin jokin vaihdetaan, kun taas esimerkissä 124 sijamuodolla ilmaistaan ulkonäköä (Ahtia 2014: 48–49).

Esimerkit 117–124. Illatiivin muu käyttö.

- (117) Häi pagizou meis pahah luaduh.
'Hän puhuu meistä ilkeästi.' (Pyöli 2021: 44.)
- (118) Kai ruavot mendih tyhjäh.
'Kaikki työt menivät pieleen.' (Pyöli 2021: 44.)
- (119) Kovalla pakkasella linnut voijah kuolla viluh.
'Kovalla pakkasella linnut voivat kuolla kylmään.' (Zaikov 2013: 95.)
- (120) Kyllästyin roandah.
'Kyllästyin työntekoon.' (Ahtia 2014: 48.)
- (121) Linduh ozain.
'Haavoitin lintua.' (Ahtia 2014: 48.)
- (122) Hinda aleni viideh rubl'ah.
'Hinta laski viiteen ruplaan.' (Ahtia 2014: 49.)
- (123) Kaheksah griunah kaksi markoa meni Suomes.
'Suomessa kahdeksan kriunaa/hoperahaa vastasi kahta markkaa.' (Ahtia 2014: 48.)
- (124) Se on ozakas tyttö, kudai izäh.
'Se on onnekas tyttö, joka tulee isäänsä.' (Ahtia 2014: 49.)

4 Yhteenveto

S-sijojen käyttö on molemmissa kielissä pitkälti samankaltaista ja erot ovat lopulta hyvin pieniä. Käyn eroja tässä luvussa tarkemmin läpi. Vertailua hankaloittaa se tosiasia, että kieliparia on tutkittu alalla hyvin eri tarkkuudella, eikä kieliopissa ilmaista sijamuotojen käyttöä samalla tarkkuudella edes saman kielen eri murteiden (viena ja livvi) kesken. Näiden syiden takia vertailua on mahdollista tehdä vain tutkielmassa esiteltyllä tarkkuudella.

Näkyvimvät erot vertailtavien kielten välillä on sijamuotojen muodossa. Suomessa päätteet ovat inessiivissä *-ssA*, elatiivissa *-stA* ja illatiivissa *-Vn*. Karjalassa päätteissä on hieman enemmän vaihtelua. Vienassa inessiivin päätte on joko *-ssA* tai *-ššA*, elatiivissa *-stA* tai *-štA*. Livvinkarjalassa puolestaan nämä kaksi sijamuotoa ovat langenneet yhteen ja niiden käytön erottaa lähinnä kontekstista. Päätte on molemmissa sijoissa *-s*. Poikkeuksen tähän tekee elatiivin päätte *-späi*, jolla ilmaistaan lähinnä paikasta irtaantumista. Karjalassa illatiivin päätte on puolestaan *-h*.

Sijojen käytössä on tutkimuksen laajuuden puitteissa esiintynyt vain rajoitetusti eroavaisuuksia. Tutkimuksessani en ole keskittynyt vertailemaan sijojen käyttöä lauseopillisissa merkityksissä, vaan olen keskittynyt ensisijaisesti sijamuotojen semantiikkaan lauseissa, eli siihen, mitä merkityksiä sijamuodoilla kussakin esimerkkilauseessa ilmaistaan. Esimerkkien otannan rajallisuuden vuoksi eroista on myös mahdotonta tehdä lopullisia johtopäätöksiä, mutta ne antavat kuitenkin suuntaa mahdolliselle laajemmalle tutkimukselle, jolle olisi tutkimuksen vähyyden vuoksi ehdottomasti tarvetta.

Tutkimuksessa esiin nousseita eroja oli odottamaani enemmän. Erojen vertailussa keskityn karjalan eroavaisuuksiin suomeen nähden. Inessiivin käytössä esiintyvät erot ilmenevät tutkimukseni perusteella siinä, miten suomessa ja karjalassa eri tilat hahmotetaan. Tämä näkyy selkeästi lauseessa *veičči on stolas* 'veitsi on pöydän laatikossa'. Kirjaimellisesti lause kääntyisi suomeksi muotoon *veitsi on pöydässä*. Karjalankielinen kuitenkin ymmärtää tämän hyvinkin kirjaimellisesti: *veitsi on pöydän laatikossa*, eli pöydän sisäpuolella. Suomenkielinen käyttäisi vastaavaa lausetta merkitsemään sitä, että *veitsi on isketty pöydän pintaan kiinni*.

Joissain tilanteissa karjalankielinen suosii sisäpaikallissijoja, kun taas suomenkielinen ilmaisisi vastaavat ulkopaikallissijoilla. Näin on esimerkiksi kulkuneuvoilla liikkumista kuvatessa, kuten esimerkissä *mänimä šinne kello kymmenen autobussissa* 'menimme sinne kello kymmenen linja-autolla', kiinteän kontaktin ilmaisuissa *kuva on šeinäššä* 'kuva on

seinällä' ja joissain ajan ilmaisuissa, kuten *hyö tuldih kodih jo hämäris* 'he tulivat kotiin jo hämäärällä'. Nämä lauseet olisi toki mahdollista ilmaista inessiivillä suomeksikin, mutta lauseilla olisi eri konnotaatiot. Ensimmäisessä kulkuvälineen sijaan lauseesta korostuisi kellonaika, toisessa puolestaan ripustettu kuva olisi hyvinkin kirjaimellisesti seinän sisällä, jopa sen peittämänä. Jälkimmäisessä esimerkissä ero olisi hienovaraisempi. Sen sijaan, että lauseella ilmaistaisiin ajankohtaa, jolloin kotiin saavuttiin ('hämäärällä'), lauseessa kuvailtaisiin ympärillä vallitsevaa säätilyä saapumisen aikana. Vastaavia eroja oli kautta s-sijojen, kuten elatiivin *ota tuo kuva šeinästä* 'ota tuo kuva seinältä' ja illatiivin *seppäh menin yökse* 'menin yöksi sepälle/sepän luo'.

Elatiivin käyttöeroja ilmeni inessiiviä enemmän. Osa niistä selittynee rektioilla, kuten lauseessa *marjaruuvvašta terstauvuin* 'kyllästyin marjaruokaan', joka olisi myös mahdollista kääntää muotoon 'olen saanut tarpeekseni marjaruokaasta', jolloin eroa ei niinkään olisi. Selkeämpi ero on kuitenkin elatiivin käytössä, kun halutaan ilmaista, keneltä jotakin on saatu tai otettu: *minus osti hevon* 'hän osti minulta hevosen'. Tämä ei kuulu suomen kielessä elatiivin käyttöihin. Vastaavasti elatiivilla vaikuttaa olevan suomea laajempi käyttö lauseen agenttia ilmaistessa, kuten esimerkkilause *kuulin sen minä sanomas akois* 'minä kuulin naisten sanovan sen' antaisi ymmärtää. Erosijaa käytettiin myös täysin suomesta poiketen, kun halutaan verrata jotakin johonkin henkilöön nähden (*kaksi minus niität* 'niität kaksi kertaa enemmän kuin minä') tai puhutaan myyntihinnasta (*älä huogehembas myö* 'älä halvemmalla myy'). Eroja oli myös ilmaisuissa postpositioiden kanssa: *kanat piäštih aijašta alačči* 'kanat pääsivät aidan alitse'.

Elatiivin tavoin illatiivista löytyi myös eroja postpositioilmauksissa, kuten lauseessa *läksimä kulkomah Luušalmeh käsin* 'lähdimme kulkemaan Luusalmea kohti'. Tämän pohjalta ei kuitenkaan voi vetää päätelmiä postpositioiden suhteen sen laajemmin, sillä tutkimuksen otanta on siihen aivan liian pieni.

Tutkimuksen puitteissa sisäpaikallissijoilla on kuitenkin jonkin verran laajempaa käyttöä silloin, kun halutaan ilmaista jonkin toiminnan tekemistä. Käyttö on yhtenevää suomen kanssa, kun ilmaistaan työntekoa, tarkemmin keräämistä tai poimimista, kuten lauseissa *kylän rahvaš tultih hillošta* 'kyläläiset tulivat lakasta' ja *molen löhvisimä koko päivän hillošša* 'keräsimme yhdessä verkkaisesti lakkaa koko päivän'. Mutta toisin kuin suomessa, karjalassa tähän ilmaisuun liittyy myös muunlainen työnteko tai toiminta, kuten käy ilmi lauseesta *käygiä laukkah leibäh* 'menkää kauppaan ostamaan leipää'. Suomesta poiketen samaan

henkeen illatiivilla ilmaistaan käyppyyttä tai käyttötarkoitusta, kuten lauseissa *sinä olet kaikkeh moasteri* 'sinä olet mestari kaikessa' ja *minä harjavundah kävelen hevonen ker* 'minä kävelen hevosen kanssa totuttaakseni sitä'.

Vaikka tutkimuksen tulokset pitkälti tukivat hypoteesiani siitä, ettei *s*-sijojen käytössä ole merkittäviä eroja, edellä kuvatut eroavaisuudet kuitenkin antaisivat aihetta tarkemmalle tutkimukselle suuremmalla otannalla, kuten esimerkiksi käyttämällä karjalaista korpusta. Korpuksen avulla murreotanta olisi suurempi, jolloin kokonaiskuva karjalasta olisi totuudenmukaisempi. Jatkotutkimuksessa olisi lisäksi syytä ottaa karjalan kielessä paitsi laajempi lausekonteksti huomioon, myös tarkastella paikallissijoja kokonaisuutena, jotta todelliset eroavaisuudet suomen ja karjalan välillä olisi varmemmin todettavissa.

Lähteet

- Ahtia, Edvard V. 2014: *Karjalan kielioppi: III, Lauseoppi*. Karjalan Kielen Seura ry, Joensuu. Toim. Martti Penttonen. Postuumisti julkaistu käsikirjoitus. [Verkkojulkaisu. Viitattu 10.5.2024.] Saatavissa: http://kaino.kotus.fi/digitointi/pdf/Ahtian_lauseoppi.pdf
- Aikio, Ante 2022: Proto-Uralic. *Oxford Guides to the World's Languages: The Oxford Guide to the Uralic Languages*, 11–12. Toim. Marianne Bakró-Nagy, Johanna Laakso ja Elena Skribnik. Oxford University Press, Oxford. [Verkkojulkaisu. Viitattu 7.11.2023.] Saatavissa: <https://search-ebSCOhost-com.ezproxy.utu.fi/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=3195349&site=ehost-live&scope=site>
- Alhoniemi, Alho 1975: Eräistä suomen kielen paikallissijojen keskeisistä käyttötavoista. *Sananjalka*, 17(1), s. 5–24. [Verkkojulkaisu, viitattu 8.5.2023.] Saatavissa: <https://journal.fi/sananjalka/article/view/86391>
- 1988: *Postpositiorakenteiden Synkroniaa ja Diakroniaa*. *Sananjalka*, 30(1), s. 27–44. [Verkkojulkaisu. Viitattu 8.5.2023.] Saatavissa: <https://journal.fi/sananjalka/article/view/86503>
- Grünthal, Riho 2003: Finnic adpositions and cases in change. *Suomalais-Ugrilaisen Seuran toimituksia* 244. [Verkkojulkaisu. Viitattu 3.5.2023.] Saatavissa: <https://www.sgr.fi/fi/items/show/116>
- Häkkinen, Kaisa 2002: *Suomen kielen historia 1: Suomen kielen äänne- ja muotorakenteen historiallista taustaa*. Neljäs painos. Turun yliopisto, Turku.
- Itkonen, Terho 1971: Aunuksen äänneopin erikoispiirteet ja aunukselaismurteiden synty. *Virittäjä*, 75(2), s. 153–185. [Verkkojulkaisu. Viitattu 10.5.2020.] Saatavissa: <https://journal.fi/virittaja/article/view/35912>
- Karlova, Olga 2020: Vienankarjalan peruskurssi: Luento 2. Luentokurssi Itä-Suomen yliopiston humanistisella osastolla syyslukukaudella 2020.
- Kotus = Karjala – kieli, murre ja paikka: Karjalan kielen murteet. *Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja* 129. [Verkkojulkaisu. Viitattu 10.5.2024.] Saatavissa: https://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk129/karjalan_kielen_murteet.shtml
- Laakso, Johanna 2022: Finnic: General introduction. *Oxford Guides to the World's Languages: The Oxford Guide to the Uralic Languages*, 240–268. Toim. Marianne Bakró-Nagy, Johanna Laakso ja Elena Skribnik. Oxford University Press, Oxford. [Verkkojulkaisu. Viitattu 7.11.2023.] Saatavissa: <https://search-ebSCOhost-com.ezproxy.utu.fi/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=3195349&site=ehost-live&scope=site>

com.ezproxy.utu.fi/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=3195349&site=ehost-live&scope=site

- Laanest, Arvo 1975: *Sissejuhatus läänemeresoome keeltesse*. Eesti NSV Teaduste Akadeemia, Tallinna.
- Markianova, Ljudimila 2002: *Karjalan kielioppi: 5–9*. Periodika, Petroskoi.
- Novak, Irina – Penttonen, Matti – Ruuskanen, Alekski – Siilin, Lea 2019: *Karjala kielioppeissa: Fonetikan ja morfologian vertaileva tutkimus*. KNC RAN, Petroskoi.
- Ojajärvi, Aulis 1950: Sijojen merkitystehtävistä Itä-Karjalan maaselän murteissa: Nominatiivi, genetiivi, akkusatiivi ja partitiivi. *Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia* 97, Helsinki.
- Pyöli, Raija 2021: *Livvinkarjalan kielioppi*. Toinen painos. Karjalan Sivistysseura ry, Helsinki.
- Sarhimaa, Anneli 1995: Karjalan kansat ja kielet kontakteissa: Asutushistoriallista taustaa ja lingvistisiä seurauksia. *Virittäjä*, 99(2), s. 191–223. [Verkkojulkaisu. Viitattu 10.5.2020.] Saatavilla: <https://journal.fi/virittaja/article/view/38782>
- 2017: *Vaietut ja vaiennetut: Karjalankieliset karjalaiset Suomessa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- 2022: Karelian. *Oxford Guides to the World's Languages: The Oxford Guide to the Uralic Languages*, 269–277. Toim. Marianne Bakró-Nagy, Johanna Laakso ja Elena Skribnik. Oxford University Press, Oxford. [Verkkojulkaisu. Viitattu 5.6.2024.] Saatavissa: <https://search-ebSCOhost-com.ezproxy.utu.fi/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=3195349&site=ehost-live&scope=site>
- Setälä, E. N. 1890: *Yhteissuomalaisen klusiilien historia: luku yhteissuomalaisesta äännehistoriasta*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. [Verkkojulkaisu. Viitattu 30.5.2024.] Saatavissa: <https://www.digitale-sammlung.de/view/bsb11646295?page=%2C1>
- Ruppijeva, Jelena 2016: *Liygii livvikse: Livvin alkukursu*. Periodika, Petroskoi. [Verkkojulkaisu. Viitattu 15.9.2023.] Saatavissa: https://avtor.karelia.ru/elbibl/ruppieva/livvin_alkukursu/index.html
- VISK = *Iso suomen kielioppi*. Toim. Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2004. [Verkkoversio. Viitattu 11.5.2024.] Saatavissa: <https://kaino.kotus.fi/visk/etusivu.php>

Ylikoski, Jussi 2016: The origins of the western Uralic s-cases revisited: historiographical, functional-typological and Samoyedic Perspectives. *Finnisch-Ugrische Forschungen*, 63, 6–78. [Verkojulkaisu. Viitattu 11.5.2024.] Saatavissa:

<https://journal.fi/fuf/article/view/86120>

----- 2019: Välikatsaus suomen sijojen juuriin. *Sananjalka*, 61(61), s. 262–272. [Verkojulkaisu. Viitattu 25.4.2024.] Saatavissa:

<https://journal.fi/sananjalka/article/view/83911>

Zaikov, Pekka 2013: *Vienankarjalan kielioppi: Lisänä harjotukse ta lukemisto*. Karjalan Sivistysseura ry, Helsinki.